

z Krakowa 23 Nouembris 1686.

Relacya o znieśieniu Turkow cztery mile od Segedynu przez Woyską Cesařskie, także o poddaniu sie tey Fortecy, o dostaniu Finskerchen, o wziętym Sicclösiè y Dar-dzie, y inne Cudzoziemskie wiadomości-

GDy przed kilka dni dostali byli Cesařscy wiadomości, y ięzykã dobrego, o koczowaniu albo ra-czey Obozie Tatarskim, ze dwiema tysiącami Turkow v Scynty położonych, cztery mile wiel-kie Węgierkie, od obleżonego Segedynu; Generał Wällis *assecurando obsidionem* tey Fortecy, rozumiał bydz̃ za potrzebną rzecz, aby Generała Wächmistrza Battalyi Grafa Weteraniego wy-prawił z Obozu z dziesięcią Regimentow wybornych ludzi, ku Nieprzyjacielowi; y tak na całą noc, bār-dzo ciemną pomieniony Weterani w Marszu, będąc, starał się oto pilnie, żeby mógł *evitare* Gwardye Nieprzyjacielskie, nie napadając na nie, ale ich tylko podeyść, nie chcąc *causare* Nieprzyjacielowi do Allarmy, ćwierć mile małe odiego Obozu stanawszy, za faworem ogniw palonych od Nieprzyjaciela, rzeczne Regimenty w Battalię vszykowac muprzyszło szczęśliwie. Na skrzydłach pierwszej linyi po-łożył dwa Regimenty dobre, y na drugiej linyi drugie dwa, z tym ordynansem, żeby wten czas wła-snie atakowali Oboz Turecki, kiedydy Generał sam vderzył na Tatarski. Po uczynieniu tych wszystkich disposicyi, ruszył Woysko w Battalyi zbliżając się ku Obozowi Nieprzyjacielskiemu, aby tak za Bożą po-mocą raniusinko na świtanu, to jest zo przeszłego miesiąca, mógł nań potężnie vderzyć: więc że cie-mna noc *causavit* zmieszanie skwadránow vszykowanych, y przez szemranie między sobą żołnierze, w zbudzili Tatarow do Allarmy, na samym końcu Obozu będących, y przez nie ostrożność iednego Of-ficiera niepotrzebnie Trębacz zatrąbił do Allarmy w pierwszej linyi, *cuius motu* poczynali bić także Al-larm doboŃse Dragooncy, y konnych Regimentow; co sprawiło w Nieprzyjacielu ostrożność, y odkryły się zamysły Cesařskich, Przeto Generał Weterani widząc że niebyło *remedium* przywieść *ad executionem* or-dynansu wydanego, y dispozycyey uczynionej, awancował się tak daleko, iako mu *obscuritas* nocy mogła do-puścić, y raniusinko na świtanu samym w padł w Oboz Tatarski, y vderzył z wielkim impetem, ktorych lubo było na sześć albo osm tysięcy, to jest nie równie większa lidzbã niż Cesařskich, przecię tak pierz-chali, że musieli w rosypkę puść y salwować się, iedni na koniach, drudzy piechotą zostawivszy na cztery albo pięć tysięcy koni; gdzie Pogánstwa zamięszanego w Obozie, zabiano nie mało, że wiele vciekają-cych pogineło, albowiem Kawalerya lekka Niemiecka y Węgierka, mało co nad pułmile w pogoń za nimi poszła ktorych do ganiąc bili, strzelali; y tym sposobem Cesařscy opánowali Oboz ich. Vsłyszawszy takżã Allarmę Graff Ghez, zaraz razem atakował Oboz Turecki w dobrym porządku, roszakawszy w przod Dragooniey z koni poŃsiadać, dla opánowania iedney Palánki bronionej od trzech set lánczarow, ktorey też dostawszy, wycięli więcej niż dwieście ludzi, a potom z Kawaleryą nastapiwszy potężnie (choć ta była nie równie słabsza niż Nieprzyjacielska) przywiódł do tego iazdę Turecką, że zamieszana vstę-pować y vchodząc poczęła, ale w pogoni za mile doŃsigniona, wpadła w ręce Generała Weteraniego, y Ghezã, z nimi tedy awancował się Generał przeciwko Nieprzyjacielowi w oczy, chcącemu się rozeprzeć z nimi; ale potom znowu gdy vstępować poczynął, w sparty dobrze od Regimentu Croiego, który wi-dząc w oczach blisko siebie Barona Sciowierego, ze dwiema infzemi Pułkami, dopadszy Nieprzyjaciela, potężnie go atakował, y nacierając mocno, kilkunastu położywszy na placu trupem, Chorągwi iedney Tureckiey dostał, lecz widząc że w pogoni za nimi nie wieloby był wskorał, y owżem zruinowałby był własnã swoię Kawaleryą dosyć iuż nadwerezona, roszakał znowu z kupić się Regimentom wszystkim, ktore, *propter avaritiam* zdobyczy, ledwie zgromadziwszy, ciągnął Marszem znowu ku Obozowi, iuż nie w Battalię ale skwadronami ieden po drugim dla nawatlonych ludzi y keni: a gdy rozumieli wszyscy, że iuż Nieprzyjaciel więcej się niepokaze, aliści nad spodziewanie ze wszystkich stron widziáne były nad-chodzące tłumy Tatarskie, starając się infestować Cesařskich, y w ten czas też właśnie na lewey stronie postrzegł Generał kurzawę wielką z tãntej strony od Peter Wáradáinu, gdzie Nieprzyjaciel miał ieden most na Dunáiu nie daleko Belgrádu, ktora kurzawa gdy vstała pokazały się zaraz siły znaczne Nieprzyjaciel-skie, dla czego zaraz sam że Generał bieżał do Retrogwardyey, kędy były Regimenty Castellego y Láum-burgã, pod directiã Graffa Noirchermã: pierwszy tedy Graff Castelli w ziąwszy kilka skwadránow swego Regimentu y cały Regiment Dondoli, y ieden skwadron Weteraniego, postawił się *in facie* przeciwko Ta-tarom, aby tym sposobem assecurował na bokách Generała *in angustia* zostawiajacego na ten czas, dla com-páritiey dziesięci albo dwunastu tysięcy Turkow, (nieráchując Ordy) commenderowanych od Naywyz-szego Wezyera, a potom ruszył się przeciwko tymże Nieprzyjacielom *unanimiter* z Regimentami infzymi, z wielką odwagã, dawszy wtenże czas ordynans y drugim wszystkim Regimentom, aby zaraz zánim na-stępowáli. Nieprzyjaciel równym sposobem y nie vstráżonym sercem, awancował się także przeciwko Cesařskim, y nayıerwey na nich nastąpił; ale Cesařskie Regimenty pierwszy imper wytrzymawszy, odpár-li Nieprzyjaciela, a tym czasem nadŃedŃszy Regimenty Weteraniego, Ghezã, Croiego, Horwáckiego y V-sařskie Pułki, że Cesařscy mogli *vigorose sustinere* Nieprzyjacielskie assalty, tak dalece, że więcej niż przez dwie godziny po ciężki bitwie pádło na placu trupem około tysiącã Turkow, nie bārdo zwielkã szkoda

Cesař-

Cesarzkich. Turcy rytyrując się, nawiedli byli Cesarzkich niespodzianie na swoje infanterya, to jest na 600 lanczarow y ostatek jazdy ze dwudziestą sztuk Artyleryey, z ktorey potężnie ognia dawaiać chcieli rozierać y zmięć tym Regimenty, ktore przy łasce Bożej wytrzymawszy ten ogień, y odważnie z wielką rezolucją bijać się z Nieprzyjacielem, wpadli na samego Nieprzyjaciela, y z mieżanego, zaraz położyli na placu znówu ze trzytą lanczarow, otrzymawszy ze dwadzieścia sztuk Dział polnych y wiele Chorągwi z Bębnami y wojennymi Muzykami, y na ten czas wiekających Turkow Generał Weterani gonili aż do pewney iedney Folsy, gdzie się potym załadował, dla spracowanych wielce ludzi y koni, tam wzięto nie mała zdobycz z wozow Nieprzyjacielskich, Wielbłądow y Mułow *magnam quantitatem*, y blisko cztery tysiące koni, rachując y ztymi co Tatárom wzięli. Żołdacy spólni mogli sobie naładować zdobyczy *ad suum beneplacitum*, z którą powrócili nazad a potym ze 8 Sierpnia o godzinie iedney nadszedł przybył ze wszystkim ludem swoim sam Generał Weterani do Obozu. Zgadzała się wszystkie listy nato, iż Generał Wális dobrze sobie postąpił w tym, że wyprawił wcześniej na tę expeditię przeciwko Nieprzyjacielowi, albowiem wielki Wezyer determinował był v siebie wizytować Oboz Cesarzki ze swemi Turkami, y vderzyć na oblezenie Cesarzkie pod Segedynem we dwudziestu pięci albo trzydziestu tysięcy ludzi dobrych do boju y świeżych, nie dawno zebranych: zaczęmy, wielka to fortuna od Boga, że się tego domyślili Cesarzcy uczynić, poprzedzając Nieprzyjaciela zamysły, za co niech będzie Bog pochwaloney. Po tej Victoryey także zaraz w Obozie Cesarzkim *ex mandato* Generała Wális śpiewano *Te Deum laudamus* z troiaka salwą kawalerzey, Infanterzey, y Artyleryey, nie wstawiając robić koło miny pod Segedynem, lubo już zschodziło na municiey. Ten most ktory po kilka razy Cesarzcy atakowali sam przez się potym zapadł się; zaczęmy, czego sama *industria* ludzka nie dokaze to podczas *per miraculum* się stanie. Po tej łatwo przystąpiło zaraz miało do Capitulatyei z Cesarzkimi, ktore w załawie wyprawiło dwuch Turkow, y przeciwnym sposobem Generał Wális, wysłał dwuch Officierow swoich, a tym czasem pięć set mulzkieterow commenderowanych opánowali Bramę mieyską, y tak Fortecę Segedyn przez ákkord Wojenny poddała się, gdzie znaleziono gwałt żywności, y municiey, y nie trzeba tam wielkiej reparatyei. Gwárnizon Turecki odprawdzono aż do Themiswaru.

Relacya o wzięciu Finkierchen, alias, quinq; Ecclesiarum ná discretiey Cesarzkich.

Po dostąpieniu Pálanki y Zamku Symontorná nazwanego, Xiążę Ludwik de Baden prosto awancował się z Woyskiem ku mościowi Turánowiczkiemu, gdzie przybywszy 9 Sierpnia po długim y vprzykrzonym Marzu (*propter defectum* żywności) załżał go znieśiony y zepsowany *ob excrementum aqua*, że musiał przeprawić na małych barkach Kawalerya swoje y infanterya Generała Graffa Szarfemberka we społ z Horwatami dla incorporowania wszystkich ludzi, prowadzących zawsze y wieszających się nad rzeką Drawą względem żywności, y stanawili szczęśliwie 16 o godzinie trzeci po południu pod Finkierchen za wawgardyą Dragoonką, zaraz *habitantes & Praefidarij* tamecznego Zamku zapalili we cztery strony miasta, tak dalece, że nikt nie wątpił *de totali excidio* tego mieysca, iednak Xiążę przyczrąwszy y zrozumiał, że wszystko to, coby się mogło stać, skoczył na koniu sam ze szpadą w ręku przed Dragonią, y rozkazał co prędzey *investire* mury y bramy mieyskie azeby przez wpádnienie rezolutne, mógł przelzkodzić do spalenia Miasta, iakoż naśląmu się bardzo dobrze intencya y dispozycya jego, albowiem *cū hoc ingressu repētino* zaraz Cesarzcy opánowali Meczec nayprzedniejszy Turecki, a potym y insze mieysca potrzebne dla ściśnienia Nieprzyjaciela, żeby nie mógł vchodzić y do rozzerwania y vgaśzenia ognia ludzi sprawnych commenderując. Tey ze nocy zbliżył się przez rozne odebrane Poszty ku Zamkowi, że tylko było małe strzelenie z mulzkietu od niego, y tam zaraz *erexit* dwie Batterie, będąc *in procinctu* gotowi *minatores*, dla atakowania we dwie strony ku Rondellom nayprzedniejszym. Zan ku Lidzba *militū stipendiarij* przechodziła sześć set ludzi, pod directją iednego Bálze y iednego Allibeiá, z relatyei zaś iednego Greczyna mieli, że było więcej niż cztery tysiące dusz Tureckich, Rzemieślnikow y inszych, ktorzy się talwowali, wiele prowiántow w mieście *& extra* znaleźiono, że Armada Cesarzka mogła się dobrze odżywić: w Zamku y tam, było dość żywności, ktory jest kwádrowaty mocny *propter qualitatem situ loci* Miasto, jest wielka Machina, może rzecz otwarte, gdyż mury są podległe y sposobne *ex omni parte ad ingressum*. Zan ek bronił się dlanie mały lidzby ludzi w nim będących, wiele Chorągwi widziane były vrchnione w ziemi na koło, *cū quantitate* Turkow, ktorzy wstawicznie ognia dawałi do Cesarzkich gorących się do szturm, tak dalece, że w nocy 27 Sierpnia zginęło ze czterdzięci albo pięćdziesiąt żołdatow y kilkanaście Vnterofficierow. Wywieśli byli Turcy na Bálzie po lewey stronie Bramy, Chorągiew czarną między sześciu czerwonych. co znaczyło (iako Grekowie powiedáli) że gotowi wżylcy vmrzeć, y záprawdę *ex cōfati defensione illorū* znać tobyło: ale potym gdy widzieli już Bresze z Dział uczynioną, y Bomby náprzykrzające, y miny gotujące, ktore tegoż momentu wyrzucać mieli, zaraz znówu strwożeni odmienili swoje zamysły; y po zeli przez Agow posłanych prosić o condycie do podpisania, obiecując Bálz, swego Commendanta, *ad deditionem* Zamku przymusić. Widząc przytym Xiążę de Baden, że to czynili wszystko z wielkiej mizeryey y niedostatku wody, kazał Agom powiedzieć, że tylko na samey discretiey Xiążęcia zostawać mieli, za którą declaracją odniesioną, Bálze tamecznego y siedmiu Allibeiow Commendantow. kontentowali się dać w niewolę Xiążęciu, pod pisawszy condicie im naznaczone, tak iako sam Xiążę chciał, y tak Zamek *quinq; Ecclesiarū* procił się *ad deuotionē* Cesarza tego Mości do więziennia wzięli Bálz Natolie siedm Allibeiow, dwa tysiące ludzi *ad arma* sposobnych, sześć set lanczarow, Spahow, y inszego Národu, iako to nie zmierna lidzka Białychgłow Tureckich, Chłopcow Chrześciáńskich, Greckich, znabyćiem prowiántow, municy wojennych, y Astyleryey. W pierwszy potrzeby pod Segedynem, iako y pod Finkierchen mogło zginąć Cesar.

Cesarzkich ze wszystkim na dwieście, a rannych z pułkarską, między ktoremi kilka Officerów, koni zabitych rachują na dwieście kilka dziesiąt. Po tym tedy szczęśliwym sukcesie y opanowaniu Finkierchenmu y położonemu trzy mile od Dardy, aby mogli *recognoscere* zamiary Nieprzyjacielskie; co widząc Nieprzyjacieli, ze przez strącenie Finkierchen iako też y Segedynu nie mogły się inżemiejską bronić, wdał się Fortecę Finkierchen, rozdzielił Armadę swoją na dwie części, ziedną sam wdał się pod Fortecę Dardą gdzie Turcy z początku poczęli się byli tak *desperate* bronić, że *in primo assaltu* zginęło było Cesarzkich przy concertaciey *ed deuentū est*, iż właśnie iako *quinque Ecclesienses, coacti*, musieli się poddać; y tam zaraz Cesarzysławski Turcy w Dardzie Fortecy, gdzie rachują że ich było na trzytysiące zbrojnych mężów; leko bronił y pilnował opuściwszy, oraz dwadzieścia cztery sztuk Dział Cesarzkim zostawiwszy, przez most *Vngaria* aż *ad albam Regalam* precz wykorzenione zostało, za łaską Bożą przez odebranie tych Fortec.

Była też w tych dniach z Węgier wiadomość, o nowej conspiraciey y zamiarach Koszycanów, Prebendar, *confilio inito*, aby Gwóźdź Niemieckie w nocy powyrzynać: więc gdy się im zdało ieszcze *pro sua maiori securitate* dać o tym znać y inżym poblizszym Miasteczkom, dla porozumienia się z nimi aby *eadē modo uti* chcieli, napisali byli przytym list do Bąsy Wójtowskiego, naybliżey tam będącego ich krajów, tym listem: gdy już w drodze był, obawiając się żeby Niemcy na pałach leżący nie przejęli tego listu, wolał *ob remorsum conscientie* zanieść takowe listy Commendantowi Cesarzkemu który zaraz posłał po tych Zdrajców y wszystkich potom Principałów na pal powbić kazał, a drugich *in stricto carcere* trzymać o czym przez Curyerą do Wiednia Cesarzowi tego Mości oznaymił.

Ieszcze *non constat* gdzie Generał Morozyni z Armadą Wenecką *pro certo* zostawa, różnie różni piszą wczym że się nie zgadzają, tedy do przyszłej Poczty pewności rzetelney czekamy To zaś *constat* za pewne że *Repubblica Veneta* nie może otrzymać *positivam resolutionem* od niektorych Xiążąt Imperij, względem kupienia kilkunastu Regimentów Niemieckich na przyszłą Campanią, gdyż ta trudność zachodzi teraz *ex occasione* Francuzów, którzy *nouitates in Germania* wyczynają, mają oraz tę apprehensję, że gdy *confinia Imperatorū dilantur in Vngaria*, nie bardo się wygodzi interesom Francuskim, z wlaszcza gdy nie tak wielka oppositio będzie mogła być *à potentia Othomana*.

